

TELEGRAFUL ROMÂN.

Apare Marția. Joia și Sâmbata.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiu pe an 7 fl., 6 luni 3 fl. 50 cr., 3 luni 1 fl. 75 cr.
Pentru monarhie pe an 8 fl., 6 luni 4 fl., 3 luni 2 fl.
Pentru străinătate pe an 12 fl., 6 luni 6 fl., 3 luni 3 fl.

Pentru abonamente și inserțiuni a se adresa la
Administrațiunea tipografiei archidieceane Sibiu, strada Măcelarilor 45
Correspondențele sunt a se adresa la
Redacțiunea „Telegrafului Român”, strada Măcelarilor Nr. 45
Epistolele nefrancate se refuză — Articuli nepublicați nu se înapoiază.

INSERTIUNILE:

Pentru odată 7 cr., — de două ori 12 cr., — de trei ori 15 cr., rëndul cu litere garmond — și timbru de 30 cr. pentru fie-care publicare.

Prenumeratiune nouă

la

„Telegraful român”,

care apare de trei ori pe săptămână, deschidem pe trimestrul Iuliu-August-Septembrie al anului 1893, cu prețul cel mai moderat, ce se poate vedea în fruntea foiei

Banii de prenumeratiune se trimit mai cu înlesnire pe lângă asignațiuni postale (Posta utalvány — Post-Anweisung.) Numele prenumerantului, al comunei, unde se află cu domiciliul, și eventual al poștei ultime se fie scrise bine, ca să se poată ceti.

Se atrage atențiunea on. domni abonați, al căror abonament se sfârșese cu ultima lună 1893, să-și înnoiască abonamentul, pentru-că altfel expeditura va fi silită a sista expedarea foiei.

Editura „Telegrafului Român” în Sibiu.

Sibiu, 7 Iuliu, 1893.

În pasagiul final al articolului lui „Egyetértés”, cu care ne-am ocupat la acest loc în nrul trecut al foiei noastre, se scriu următoarele, asupra cărora voim să revenim aici:

„Este imposibil, ca Dumnezeu să fi orbit pe toți românii într-o dată, încât să nu se afle între ei oameni de omenie și înțelepți în număr îndestulitor, cari, pe lângă un sprigin moral necesar, să nu aibă curajul a spune publice românilor, că poporul român din adâncimea fără fund a sărăciei, a ignoranței, a miseriei morale și materiale nu se poate scote prin fanfaronade politice, prin denaturări istorice și politice, ci prin muncă serioasă, că un cismar de omenie, un lăcătar sau un agricultor harnic de mai mult folos este pentru români, decât toți aceia, cari nebunesc poporul cu gloria română, cu solidaritatea popoarelor latine, cu fantasmagorii daco-române, cu supremația culturală și cu superioritatea fizică și morală română, care până acum nu există nicăiri, pe popor, pe

care trebuie să-l dedeie la lucru, ér nu a fantasa”.

Referitor la aceste avem mai înainte de toate a observa, că poporul român nu se află în privința miseriei morale, materiale și culturale în o adâncime tocmai așa de mare, cum o marchează autorul articolului. Da suntem săraci și poporul nostru ar putea fi și mai înaintat în cultură, dar la acesta nu noi purtăm vina, ci Măriile Lor, domnii noștri stăpânitori, cari în trecut au adus la stare de „glebae adstricti” pe înaintașii noștri, ér acum nu numai că nu ne tind nici un ajutoriu din visteria statului, la care contribuim și noi, proștii de valachi, cu milioane, ci pășesc împedecător în calea noastră de progres, denegându-ne înființarea de reuniuni culturale etc. de școli și prin alte multe feluri de măsuri prohibitive.

Tot ce am făcut noi într-o progresă culturală și materială, am făcut din slabele noastre mijloce, cu puterea am putea dice, căci pe lângă lipsele materiale, am avut să ne luptăm și cu pedecile, ce ni s'au pus și ni se pun.

Dacă în trecut n'am fi fost lipșiți de avutul nostru, dacă brațele muncitoare ale strămoșilor noștri n'ar fi trebuit să susție și îngrașe pe îmbuibății grofi unguresci, dacă aristocrația noastră ardelenă română n'ar fi fost silită prin instituțiunea de caste a-și părăsi limba și legea strămoșescă, dacă în timpul nostru statul ne-ar favorisa și ne-ar ajutama, precum ajută teatrele și școlile unguresci și precum favorisează instituțiunile industriale și culturale magiare, de sigur, că materialmente am sta mai bine și cultura ar fi prins adânc rădăcini la noi.

În ceea ce privește munca, industria, agricultura etc. fie asigurat „Egyetértés”, că toți românii dela cel mai mic până la cel mai mare o știu aprenția și se nisuesc a răspândi meseriile între popor și se silesc a perfecționa modul de lucrare a pământului. Și aci vorbesc faptele, ca cele mai temeinice dovede, ér nu vorbe late, puse pe

hârtie, cum fac adese diarele magiare. Dovadă sunt reuniunile noastre de meseriași din Cluj, Sibiu, Blaj, Brașov, S. Sebeș ș. a.; dovadă sunt fundațiunile pentru spriginirea meseriașilor, din cari se dau anual mii de florini stipendii la ucenici și calfe; dovadă intenția de a înființa o reuniune agricolă română, pentru promovarea agriculturii, care însă din grația guvernului n'a fost concesă și nu s'a putut înființa decât numai una comitatensă în Sibiu; dovadă institutele noastre de bani, cari tiind mâna de ajutor țăranilor economi și-le scapă adese moșia din mâinele cămătarilor ovrei guguliți de stăpânirea ungurescă; dovadă corurile de plugari, cari au menirea a nobilita pe țăranii noștri, dovadă miile de școli populare ș. a. toate dela cea dintâi până la cea din urmă susținute numai din sudorea noastră, fără cu statul să contribuie nici măcar cu o para chiură!

Negreșit, că ar fi de dorit să fie mai multe societăți de aceste, dar o repetăm, că nu noi suntem de vină, că nu am ști prețui astfel de lucruri, ci de o parte ne împedecă sărăcia și multe biruri, de altă parte stăpânirea.

Pentru ce vine deci articolul din „Egyetértés” și trage la îndoială, că noi n'am propaga simțul și iubirea de muncă între popor, de care altcum peștruns este românul cu mult mai adânc, decât unele popore lăudăroșe? Ca să potta arăta, că cu ce e „nebunit” poporul. Și étă cu ce: cu „fantasmagorii daco-române”, cu acesta însă e păcat a mai perde vremea, căci știut este, că acesta nu există, ea a fost inventată în cercurile magiare, și și acum trăiesc numai în capetele șoviniste, ca o armă tocită, în realitate nu este; „cu preponderanță fizică și morală”, preponderanță avem în multe părți locuite de români, ceea ce se recunoște și în legea de naționalitate și ne o arată statistica, acesta deci e un adevăr, ér cu „supremația culturală”, chiar se o avem noi, nu am face paradă, cum fac bună-ora magiarii, cari

ei pe sine se declară de civilizatori ai orientului, adecă cum dice vorba: fac socotela fără birtaș. În fine, cu ce se mai „nebunesc” poporul român? Cu „gloria română și cu solidaritatea popoarelor latine”. Ei bine, în privința acesta este știut, că noi suntem urmașii romanilor și că facem parte din poporele neolatine. Acesta este un adevăr istoric, recunoscut de totă lumea, chiar și de slavi, cari la început susțineau, că aparținem lor; trebuie să o recunoască și magiarii. Abstrăgând dela teoria continuității noastre în aceste locuri, care în curând va eși triumfătoare, originea noastră română este pusă afară de ori ce îndoială; ea este dovedită prin cele mai temeinice argumente: caracter, limbă, porturi, multe datine și obiceiuri. Dacă propagăm acesta între popor, apoi propagăm un adevăr, fără a face din el armă politică, ceea ce de altcum nici nu se potta.

Știm, că magiarii sunt necăjiți pentru originea noastră, căci de multe ori foile magiare, după cum le este datina, batjocoresc pe țăranii noștri cu epitetul de: „hós romai”. Adevărul însă tot adevăr rămâne și noi nu suntem de vină, că nu este și poporul magiar de o așa descendență veche și nu face parte din o ilustră grupă de popore. Potta „hinc illae lacrimae?”

Să mai face pomenire în pasagiul citat de fanfaronade și denaturări politice. Fanfaronii politici sunt periculoși la ori ce popor și dacă sunt și întradever există și la noi, pe aceia negreșit, că românii trebuie să-i cunoască, să-i demasce și să-i facă imposibili, căci ei numai stricăciune ne pot aduce; aceia dacă există, nu pot strica nici poporului magiar, nici statului, căci propaganda lor nu ține decât de ați până mâne, până când poporul își află calea sa naturală și pricepe bine interesele sale.

Astfel terminând reflecșiunile noastre, ne vine să întorcem foia și folosindu-ne de conceptul citat din pasagiul, să întrebăm: este ore posibil,

FOIȚA.

Mama vitregă tineră.

— Schiță. —

(Urmare.)

Trecură câte-va săptămâni.

Dâna Vălean nu se uita cu ochi buni nici la Costură, nici la Lucreția.

Ba acum începuse a ține lecții Lucreției. Că nu-i frumos să trateze așa intim cu Costură, că cine știe ce va fi mai la urmă, că nu se cuvine să o înconjure pe ea, să fie tot singuri, că tinerii sunt falsi, mai apoi că nu-i nici frumoasă, nici așa avută, cum doresc tinerii din vremea de acum.

Cu un cuvânt îi băgase cuiu în capul bieteii copile.

Ii mai adaugă grija Lucreției și aceea, că trecuse acum o săptămână și Costură nu se arăta pe acolo.

— „Veți — fi dișe într-o di dâna — țiam spus eu să nu te încrezi, ecă acum nu mai vine. Iți poți pune pofta în cuiu de a fi dâna Costură. Las, că te voin desveta eu de el.

Lucreția nu respunse nimic, fără se duse în odaia ei, de unde nu eși până câtră prând, când merse la primblare.

Nu merse departe și se întâlni cu Costură, care mergea cu alți camerați. Costură cum o vedă își lăsă societatea și veni la ea.

— „Sărut mâinile, de mult nu ne-am vădut”.

— „Nu așa de mult”.

— „Cum, de ești așa rece?”

— „Nu sunt”.

— „Pentru Dumnezeu — ția vorbit cine-va rău în absența mea?”

— „În ce absență?”

— „Până nu am fost acasă”.

— „Da n'ai fost acasă?” dișe Lucreția mai însufleșită.

— „Nu, ascultă, mi-a venit o depeșă să plec imediat la Viena într-o cauză și așa nu am avut nici măcar atâta timp să merg până la dumnévoastră”.

— „Ei, ș'apoi când ai venit?”

— „Acum iată, înainte de asta cu o jumătate oră. Tocmai aveam de cuget, să merg la dumnévoastră. Acum dacă ne-am întâlnit e de prisos”.

— „Bine că e așa”, dișe Lucreția ușurată.

— „Dar cum ar putea fi altfel, ori dubitezi în cuvintele mele?”

— „Nu. Iți cred”.

— „Va se diță, tot nu ești așa crudă, după cum mi-ai părut la început”.

— „Să lăsăm aceste la o parte. Știi, că mama e contra domniei tale și mi-a diș astăzi, că are să me desveje de domniata. Dice, că umbli iacă așa, nu cu intenții seriose”.

— „Bine, dar ore ce ar fi de făcut cu femeia aceea?”

— „Nu știu deș. Acum în absența mea, știu, că-i spune tatii cine știe ce minciuni”.

— „Trebuie să me cuget, cum să o câștig”.

— „Asta e greu, că e încăpăținată și pe tata îl sci linguși așa încât îi crede toate prostiile.

— „Las, că voin afla eu un mijloc să o câștig, apoi dacă domnul Vălean ascultă și urmăze sfaturile ei, asta e și de lipsă”.

În timpul cât a fost Lucreția la primblare, dâna Vălean plină de invidie dis-cuta vehement în cancelarie cu soțul seu.

— „Iți spun numai să știi, că acela e un ec-asa, vine să fie aici și în urmă tot o să-ți lase fata pe gât. Tratéză așa intim la

olaltă de deș nu-i frumos. De noi habar n'are — adecă n'au”.

— „Bine, bine puicușo, dór știi cum sunt tinerețele și ei sunt tineri, ș'apoi au multe vorbe”.

— „Ei bine, ș'apoi eu sunt bătrână?”

— „Nu puico, nu, tu încă ești tineră și încă colea frumoșică, știi... deș, acum te ved, cât esti de frumoasă...”

Dâna Vălean își luă o poziție învingătoare.

— „Ei bine, iți place dar ție de purtarea Lucreției față de Costură?”

— „Imi pl... adecă nu-mi place, dar ce să faci, așa sunt tinerii”.

— „Sărace! Așa sunt deș tinerii, ecă acum a trecut o săptămână și încă nu și-a arătat fața mult stimată de tine, pe aici”.

— „Cum de-o săptămână...?”

Aci se opri, căci dăduse cu ochii de o epistolă ce-i sosise mai adineori pe poștă și încep a ceti în ea.

— „Lasă acum asta, am venit să ne înțelegem și tu începi a ceti”.

— „Ba nu puicușo, nu mai cetesc, étă iți stau la dispoziție. Ce vrei adecă?”

Marg. Moldovan.

(Va urma.)

ca Dumnezeu să fi orbit pe toți magarii întru atâtea, încât să nu se afle între ei oameni înțelepți în număr mai mare, cari să aibă curajul a arăta, că calea șovinistică extremă e o cale greșită și că pe o cale loială și echitabilă s'ar pute crea buna înțelegere atât de dorită?

Români unguriți. Manifestațiunile de simpatie și interesare ale fraților nostri din România pentru cauza noastră, continuă parte prin meetinguri și adrese din diferite părți ale țării, parte prin articoli din întreaga publicistică română. În acest cor de însuflețire unanimă o notă discordantă a produs Țilele trecute fôia liberală din București „Voința națională” prin publicarea în mai mulți numeri a unor articoli, din cari se vede, că liberalii vreau a se folosi de cestiunea română din Ungaria, ca de-o armă contra guvernului și a partidului conservator. Acesta este o politică de partid detestabilă, care numai strica ne poate și care pentru aceea trebuie să fie condamnată de ori-ce român. Urmând se vede maximei ieșite „scopul consacra mijlocele” „Voința națională” din 22 Iunie v. a. c. scrie între altele: „Guvernul român a trimis pe un secretar de ministeriu în Transilvania, cu însărcinarea de a lucra cu românii unguriți de peste munți contra patrioților și energicilor luptători ai drepturilor fraților nostri din Ardeal. Sub guvernul boerilor nici nu poate fi altfel; ei tratăză pe români tot așa, cum guvernul magiar tratăză pe românii de peste munți.

Ce bazaconie mai sunt și „românii unguriți”, se întreabă totă lumea?

„Timpul” ocupându-se cu cestiunea Țile între altele:

„Nu relevăm această informațiune decât pentru a protesta în contra calomniei aruncate asupra unor din românii de preste munți. Nu există în Transilvania nici un român ungurit. Toți laolaltă sunt însuflețiți de dragostea nemului românesc și gata la ori ce jertfă pentru mărirea lui. Dacă au existat vre-o dată divergențe de vederi asupra procedurii de urmat în lupta ce românii duc contra apăsătorilor lor, nu a existat însă nici când măcar umbra vre-unei neuniri în ce privește fondul chiar al procesului dintre români și unguri.”

„Românii unguriți” există numai în capetele celor dela „Voința naț.” și sunt identici cu „trădătorii de patrie” și cu „daco-românii” foilor magiare, firesce în celalalt capăt al extremității. Toți sunt productul șovinismului nesocotit: la unguri șovinism național, la liberali șovinism de partid. „Gli estremi si toccano”.

Probe de dragoste. „Egyetértés” din 16 Iuliu n. a. c. publică un raport despre o întrevorbire ce a avut-o un corespondent al seu cu dl Coroian din Cluș, Ți în introducere, ce o face la raport, drept manifestare de dragoste frățească și loialitate, cu care vreau să ne îndulcesc magiarii, dă năvală asupra poporului român cu un adevărat furor hunicus, numindu-l „cîrădă de trădători și ucigași”. Ți un pasagi, ca specimen din productul delirului, de care sunt cuprinse uneori foile magiare:

„Paginile nenegabile (!) ale istoriei noastre ne spun lămurit, că cine a fost la noi așa numita „națiune română”. Oameni sîlbatici, pribegi, fără locuință și noroc, pe cari mila fără de prevedere politică a țării și a domnitorilor i-a suferit pe pășunile strămoșesci pe lângă o anumită dijmă și guvernele, care n'au avut destulă pîrîndere pentru cursul lumii, precum și progresele timpurilor i-a investit cu case, pămînt, averi...

„Valachii erau totdeauna spionii și călăuzii dușmanilor, care năvăleau în țară, Ți după ce trecea furtuna, tot ei se aședau în averile magiarimii pustiite.

„Și acum, în numele acestei cîrădi de trădători și ucigași, agitatorii valahi, crescuți din binefăcătorea pîne și civilizațiune a națiunii magiare, mai cutăză a se ridica în fața națiunii magiare cu pretensiuni naționale românesce, pe baza egalității, frățietății și libertății eluptate.”

Credem, că e destul și cetitorii ne vor absolve de-a ne mai ocupa cu asemenea prostii necuallificabile.

Revista politică.

Lucrările pentru terminarea proiectelor de buget pe anul viitoriu se continuă și spre scopul acesta s'au și ținut conferențe și consilii între membrii cabinetului din Budapesta. Pelângă aceste proiecte guvernul se gătsece a termina diferite alte proiecte, pe care voesce să le asternă dieteispre desbateri în sesiunea de toamnăparlamentară. Scirile din Budapesta mai anunță, că proiectul pentru procedura civilă încă e definitiv terminat și că ministrul de iusticie l'a înaintat camerilor advocațiale, institutelor de învățămînt superioare și foilor de specialitate dimpreună cu motivarea. Proiectul l'a lucrat profesorul de universitate Alecsandru Plosz, Ți motivarea Armin Fodor. Proiectul, care se estinde asupra întregii proceduri civile constă din 647 paragrafi și este împărțit în 10 capitule.

De un timp încôce s'au ivit Țile de tot critice în viața partidelor opoziționale.

Nici una dintre partide nu se vede cu ochi buni, dar mai încordate stau relațiunile între partidul poreclit „național” și fracțiunea Eötvös. În genere vorbind matadorul partidului național îi e frică, că noua formațiune a lui Eötvös îi ocupă din teren și că îl ia preste picior. Acestă simptomatice și caracteristică înfățișare li se dă lucrurilor mai cu semă dela desbinarea partidului independent și dela promisiunea, ce o a făcut Eötvös, că va sprigini guvernul în politica sa bisericescă, îl va sprigini chiar și în alte lucrări isvorite din principii liberale; Ți lui Apponyi, care umblă să pună mîna pe putere, aceste lucruri îi displac și-i e tare tēmă, că în o bună dimineță Eötvös îl ia pe dinainte, spriginit fiind și de guvern. Așa ni s'a dat ocaziune în Țilele trecute să vedem judecându-se scena cu răspunsul lui Apponyi la darea de semă ce o făcuse Eötvös înaintea alegătorilor. Din nou ni se dă ocaziune să asistăm la o astfel de scenă. Apponyi e tot pe urmele contrariilor sei și dacă ei Ți vorbiri, Apponyi Ți de bine a le responde. În 16 l. c. n. și-a Țiut la Wartberg deputatul cont. Eszterházy darea de semă înaintea alegătorilor. Abia părăsi tribuna și se urcă Apponyi, ca să răspundă. El a făcut însemnate declarațiuni, dar cele mai multe în doi peri, tot așa de dubioase, ca și când a răspuns lui Eötvös. Anume, cu privire la politica bisericescă, a declarat Apponyi, că dēnsul a primit îndatorirea necondiționată ca să spriginască aceea politică liberală, și-a rezervat însă față cu cabinetul Szapary, că dacă proiectele bisericesci nu vor corespunde scopului urmărit și nu vor fi conform vederilor sale, să le combată din răspuțeri și să ne le primască.

În continuarea vorbirii sale, Apponyi a reflectat și la atacurile lui Eötvös din vorbirea acestuia dela Nagy-Körös, Țicēnd, că declarațiunile lui Eötvös pot fi de folos numai tendințelor anticlericale și vor pute fi dăunătoare patriei. Dacă constituirea unui partid se basază pe cestiunile bisericesci, acesta e o mare nenorocire. În alte țeri se poate întempla acesta, nu în Ungaria, pentru-că în alte țeri politica națională e solidă, basându-se pe temelile naționale ale respectivului popor, care locuesce acolo; pe cānd în Ungaria lucrul se are altfel. Aci sunt amestecați doi factori: unul tendența curții din Viena și altul agitațiunile naționalităților.

Și pe cānd în provincie se urmăresc sistematic aceste conflicte, în Budapesta s'au început pertractările de împăcare între fracțiunile partidului independent. La propunerea lui Pázmándy s'a emis un comitet, care să negocieze cu cei din fracțiunea lui Eötvös. În acel comitet fusese ales și Polonyi; acesta însă în timpul din urmă

avēnd mai multe conflicte personale cu Eötvös, conferența independenștilor a ales în comitet în locul lui Polonyi pe Kun Miklos.

Foile guvernamentale se bucură de aceste frecări în șirurile opoziționale. Ele prevēd o prăpastie tot mai mare în detrimentul opoziției și în favorul partidului guvernamental, care, Țicēle, să întăresce tot mai mult. O singură cale i-ar duce la mântuire: constituirea partidului independent pe alte baze.

Pojonul e cuibul panslavismlui! Așa Țipă de cātva timp foile magiare, pentru că în Pojon a aflat stavilă multe aspirațiuni șoviniste și de stavilă s'au frānt. Așa și cu votul de încredere al guvernului, pentru politica bisericescă vot, care a fost respins. În Țilele trecute se putea ceti prin foile magiare, care de altfelu spun, că naționalitățile din Ungaria trāesc în libertate, sub titlul „Panslavism în Pojon” următoarele:

„Foile slovace „Sveto” (Lumina), și „Pravda” (Dreptatea) ce apar în America, se lătesc în comitatul Pojon și în Neutra în tot mai multe esemplare. Mai ales dela faimosul proces - Urban, panslavistii din cele două comitate răspādesc în mod demonstrativ, numitele foi, cari scriu contra magiarilor și contra ideii de stat magiar. Dr. Victor Kramolin, procuror reg. a luat deja dispozițiuni energice, ca agitația propagată prin aceste Țiare să înceteze. Fiind însă, că acesta nu se poate face pe baza legii de presă, el va detrage numitelor Țiare debitul postal, pe baza § lui 62 din legea penală, și afară de acesta va purcede strict față cu acei indiviđi, la cari se vor afla esemplare din acele foi.

Guvernul italian a trecut prin o nouă probă de foc. În urma disordinilor, ce s'au ivit la banca italiană, opoziția a făcut o armă puternică din această cestiune contra guvernului, Ți guvernul s'a vēđut silit să presente un proiect de lege pentru bănci. Scirile din Roma au anunțat, că după o luptă furtunoasă și înfierbāntată de cincispredece Țile, care a produs dese scene sgomotoase, legea băncilor fu votată cu o majoritate de 88 voturi. În timpul discuțiunei guvernul, și mai cu samă primul ministru, dl Giolitti, a stat la postul seu și majoritatea i-a ramas credincioasă.

Tôte încercările lui Cavallotti și Bovio de a conturba discuțiunile prin descoperiri asupra scandalurilor băncei sau chiar de ale împedeca, s'au sfărîmat de voința firmă a guvernului. El a reușit să reguleze această cestiune, care a paralisat până acum cu totul viața politică și a causat neîncetat crise ministeriale. Majoritatea camerei a fost de aceeași părere și astfel, cu toate obiecțiunile și opintirile opozițiunei, lichidarea scandalurilor băncei, după publicarea raportului comisiunei de șapte, a fost amānată.

Noutăți.

Vice-spanul dela Făgărașiu. Despre voinicosul vice-span dela Făgărașiu s'au scris atâtea întemplări deprimătoare, încāt numai ideia de stat magiar l' mai pute Ți pe scanul de vice-span, căci altcum ar fi trebuit de mult să-i ispășescă peccatele în alte locuri.

Dar pe dēnsul nu l' genēză astfelu de lucruri. Li place să-și arete în public musculatura mînilor și apoi să spună cu fală și mulțămire: numai așa am putut să fiu garibaldian. Se înțelege, că o astfelu de nāmilă de om e espus în tot momentul maniei de a ataca. Atacă cu vorbe murdare pe membrii români în congregațiune, le arată pumnul, îi amenință cu „kutyakorbács”-ul și de toate aceste și alte fapte, a căror număr e leghion, și de care el se face culpabil, stăpānirea nu vrea să scie nimica.

Ca să-și îmbogățescă numărul faptelor, vice-spanul Kopocsányi a întreprins Duminec

necă în 2 Iuliu o excursiune la Viștea de jos. Se Țice, că în afaceri administrative, — bine — dar să nu se uite, că a fost Duminec. Și în Vistea s'a băgat la crāsmă, unde treptat cu efectul alcoolului și desvolta teoriile sale în privința politică, Ți motivarea o dovedia cu injurături coiceșeci și epite murdare mai vērtoș la adresa preoților nostri. Sosind din întemplare și părintele Nic. Borzea acolo, i-a reflectat voinicosului vice-span, cum a trebuit; Ți acesta infuriat, că numai cu motivele sale murdare nu-și pute dovedi vederile, a pus mîna pe o sticlă, apoi pe alte obiecte, ca să tōce în cap pe părintele Borzea; întrevenind însă cei de față, nu și-a putut ajunge scopul. În mânia sa nebună însă, între trāsnete de injurături și amenințări ca să se dovedescă totuși, că e vice span, a scos din buzunari un cuțit mare și fără de veste s'a năpăstuit asupra pâr. Borzea să-l junghe pe loc, la lumina Țilei. Dl medic S. Comșa, observānd la timp, i-a putut îndrepta mîna în altă parte, apoi i-au luat cuțitul din mână. Țerani de odaia de alături, alarmați, s'au postat la ușa și au venit țerani de pe acasă, ca să răsbune pe preotul lor. Dar dēnsul mai cu tact i-a îmbunat, așa că omeii s'au depărțat, făcēnd scăpat pe vice-spanul.

Credem, că pentru aceste fapte modele vice-spanul și va lua răsplata, Ți preoțimea de pe țera Oitului, atacată cu vorbe murdare prin gura lui și va sci arēta demnitatea!

Ce mai scriu foile magiare? Au scris, că în Illadia (comit. Caraș Severin) mai multor daco-români nu le-a plăcut, că învățatoriul de acolo Demetriu Țintea simpatiseză cu ungurii, dar toate încercările lor de a-l „lăpēda” au rămas zadarnice. — „M. Hirlap” anunță, că într'o sēră, pe cānd învățatoriul ședea înaintea casei cu nevasta, s'a auđit deodată o pușcătura și învățatoriul a picat de pe bancă rānit de mōrte, — o a doua pușcătura a fost îndreptată nevastei lui, dar n'a rānit'o rēu. Învățatoriul a murit și gendarmeriei i-se pare, că a dat pe urmele atentatorilor! — Adece pe ale „daco-romānilor”?

Alta: „Aradi közlőny” scrie: Locuitoriul din Galsa, Pavel Iapa, în urma multor nenorociri, ce l'au cercat, voinde să-și afle mângāere în religiune s'a dus la preotul gr. or. Ignățiu Serb, care în loc să îndrepteze pe nenorocit, i-a băgat la inimă, că pentru peccatele și fărādelegile lui va fi spāndurat și ars în public. Sērmanului om i-au căđut aceste așa de greu la inimă, încāt căđu în mania persecuțiunei. În un astfelu de atac se năpăstui odată asupra preotului și l' rāni greu. El a fost prins, Ți în închisōre a luat hotărērea ca pentru peccatele comise față de preot să se spāndure, ceea-ce s'a întāmplat. — Vice-spanul dela Făgărașiu încă s'a năpăstuit asupra preotului Borzea, — dar nu i s'a întāmplat încă nici o nenorocire!

Alta: Din Sirbova (comit. Timiș) se scrie, că luānd țerani o pozițiune amenințătoare față de gendarmi, acestia au făcut întrebuițarea de arme, trāgēnd la focuri. Un bărbat a rămas tins mort, alți doi sunt rāniți de mōrte. Despre escarea conflictului lipsesc scirile! — Totdeauna lipsesc, cānd gendarmi, chinuesc și impușcă pe omeii!

Adunarea generală a „Societății pentru învățatura poporului român” din România, în ședința dela 27 Iunie c' a aclamat pe A. S. R. Principele Ferdinand, moștenitoriul tronului, ca protector al acestei societăți. Acestă s'a comunicat telegrafic. A. S. R. de cātră I. P. S. S. Genadie, metropolitul Primat, la care A. S. răspuns prin următoarele: Cu cea mai mare plăcere am primit protectoratul societății pentru învățatura poporului român, sciind ce mare folos are să aducă scōla și învățatura poporului român. Urez din tot sufletul, ca să crescă și să înflorască mereu această societate. — *Ferdinand, Principe al Romāniei.*

Nou palat în București. În anul viitoriu seva începe construirea noului palat al poștelor și telegrafelor. Zidirea, ce se va ridica pe piața Constantin Vodă, va costa 4 milioane lei. În timp de trei ani să isprăvesce.

Monument lui Adamaki. Academia română a însărcinat pe un însemnat sculptor din Veneția să facă un monument lui Vasile Adamaki. Acest monument va fi gata în luna lui Septembrie.

Monumentul soldaților ruși căzuți în războiul din 1877 — 78. La 1 August se va deschide la Golotaria, un sat situat departe de Constantinopol, pe țărmul mării, monumentul ridicat soldaților ruși căzuți în ultimul război cu Turcia. Monumentul e clădit în formă de mausoleu. În soclul forte înalt e aranjată o capelă, sub care sunt îngropate oșele soldaților ruși, care până acum erau răspândite în 92 localități ale Turciei. Monumentul s'a clădit după planurile atașatului militar rus, colonel Pescov.

O nouă sectă în Rusia. Ziarul „Wladivostok” anunță, că pe lângă țărmurile fluviului Suciian există o nouă sectă religioasă. Secta constă numai din 20 de persoane. La ei totul e în comun și nimic nu se împărtășește. Toți membrii sectei sunt neînșurați, ăr pe femeile din sat, ei le consideră, ca pe nise surori.

Ei duc o viață retrasă și foarte aspră; nu beau rachiu, nu fumază, nu mănâncă carne și se hrănesc numai cu verdețuri.

Conducerea afacerilor coloniei și ținerea liniștii și a ordinii e încredințată celui mai bătrân dintre ei, de care ascultă toți cu mare evlavie.

Ōmenii acestia muncesc din reputeri pământul, cultivă vitele, se ocupă cu grădinaritul și fac comerț. Bani care îi câștigă, îi depun în caseta comună tuturor.

Membrii comunității sunt tot țărani de rând.

Într-una din zilele trecute ei s'au înscris cu toții la oficiul comunal ca ōmeni, cari fac o sectă deosebită.

În secta aceasta nu sunt primite decât persoanele cunoscute și cu moravuri bune.

80 milioane zestre. Principele Scipio Borghese, fiul principelui Paul — după cum se comunică din Roma — s'a logodit cu d'șora Vanderbilt, fiica regelui căilor ferate și a cărei zestre se urcă la 80 milioane franci.

Principele Scipio este locotenent de artilerie și se află într-o stare financiară foarte sdruncinată.

Logodna, care este opera nunțului papal Bettelli din New-York, va descurca, de sigur, finanțele casei borghese.

Scoterea „Victoriei”. Italianul Balsamelo, inventarul uneltri submarine, a propus guvernului englez de a ridica din mare „Victoria”. Pentru acesta muncă el va avea nevoie de două zile. În cazul că va reuși el cere un onor de un milion de franci, o sumă relativ corespunzătoare în raport cu valoarea vasului.

Congres jidovesc. Din Oradea — mare se vestese, că Jidovii din totă Ungaria vor țină acolo un congres înainte de ce s'ar pune spre desbatere, în dieta din Pesta, proiectele bisericesci ale guvernului.

Raport general

al comitetului societății de lectură „Andrei Șaguna”, la finea anului școlar 1892/93.

(Urmare).

B. În special.

Vorbind despre activitatea societății în special o putem împărți în literară și administrativă.

a) Afaceri literare.

Societatea a discutat asupra a 20 lucrări literare parte în prosă parte poetice.

Tote aceste operate însoțite fiind de criticele comitetului, au fost supuse și censurării societății. În urma acestor censurări 17 au fost admise, ăr 3 respinse. Cele primite s'au indus în foia societății „Musa”, care a apărut în 23 numeri.

Elaboratele originale și criticile făcute asupra lor se află depuse în arhiva societății.

Dintre elaborate 3 au fost din sfera teologică, 2 de cuprins pedago-

gie, 5 de cuprins literar, 1 de cuprins istoric și 6 poetice. Cu bucurie constatăm în privința acesta un progres modest, căci pe când în anul precedent a primit societatea spre a fi induse în „Musa” 13 elaborate, pe atunci în acest an s'au indus 17, rezultând un plus de 4.

b) Afaceri administrative.

Afacerile administrative pertratate în decursul anului sunt de o importanță secundară. La locul acesta amintim:

1. Continuarea inventariului de spre întreaga avere a societății.

2. Regularea și îngrijirea de bunăstarea întregii averi.

2. Activitatea comitetului.

Cumitetul constătoriu din membrii amintiți mai sus și a început activitatea sa în ședința din 18 Septembrie 1892, alegându-și de notariu al său pe membrul George Tătar, cleric cursul III.

a) în general vorbind: comitetul a ținut în decursul anului 27 ședințe ordinare și 9 extraordinare, 31 sub presiul ord. al vicepreședintelui Ioan Georgia și 5 sub conducerea președintelui ad hoc George Tătar, cleric cursul III.

În aceste ședințe a adus mai multe concluzii, dintre cari unele, cădând în sfera sa, le-a executat ăr celelalte le-a transpus societății spre competența deciderii. Ca organ executiv a privilegiat în continuu asupra mersului regulat al tuturor afacerilor și s'a îngrijit de executarea concluziilor în societate, a intereselor toți pașii spre promovarea întregii societății;

b) în special activitatea comitetului în afacerile literare și administrative e următoarea:

a) afacerile literare. La comitet s'au prezentat 29 operate până la termenul prescripș; dintre acestea 14 cu mențiunea de a fi cetite la ședința publică și la jubileu. Censurând comitetul toate elaboratele a declarat din ele 3 admisibile pentru ședința publică, 5 pentru jubileu, 12 pentru de a fi induse în foia „Musa” ăr 9 le-a respins.

Declamațiuni s'au însinuat la comitet în acest an 26; cu 16 mai multe ca în anul trecut.

β) Afacerile administrative. Mai remarcabile dintre afacerile administrative ale comitetului sunt:

1. Îngrijirea, ca în sala de lectură să fie puse la dispoziția membrilor și în acest an cele mai bune jurnale, și

2. Îngrijirea pentru de a îmbogăți biblioteca cu opuri mai de valoare, spre care scop s'a emis o comisiune, care a avut de a urmări cu atențiune bibliografia.

II.

Averea societății la finea anului.

A. Biblioteca.

1. Cărțile.

La începutul activității societății din acest an, biblioteca consta din 1859 opuri în 1971 volume și 358 fasc. În decursul anului s'a înmulțit cu 112 opuri în 155 vol. și 50 fasc., din cari cu 10 opuri, 4 volume și 6 fasc., s'au întregit unii Nri deveniți vacanți prin unele concluse aduse în societate. Prin urmare la finea anului 1892/3 biblioteca numără 1963 opuri în 2125 vol. și 402 fascicule. La acest loc trebuie să amintim, că după încheierea raportului despre starea bibliotecii s'au mai donat societății 86 op. în mai multe volume și fascicule de către preștin. familie a repos. prof. semin. Ioan Popescu, dl Ieronim G. Barișu 1 op și dl W. Krafft 1 op în 3 vol. și o chartă.

Adăugând opurile din biblioteca patristică, care se administrează separat și care constă din 45 autori în 65 vol. și 39 fasc. rezultă că biblioteca întregă constă din 2008 op. în 2190 vol. și 441 fasc. afară de celelalte 88

opuri donate ulterior, cari nu s'au indus în catalog în acest an.

La acest crescământ îmbucurător a ajuns societatea prin compactarea unor jurnale complete, prin procurarea pe banii ei, dar în cea mai mare parte prin donațiuni binevoitoare.

Donațiuni:

	op.	vol.	fasc.
1. Academia română	5	4	1
2. Ieronim G. Barișu	33	89	32
3. D. Dimitriu	5	2	3
4. Familia I. Popescu	3	4	—
5. Grigoriu Sima	3	2	1
6. Mateiu Voileanu	1	—	1
7. Simion Popescu	1	1	—
8. Dr. Emilian Popescu	1	—	1
9. George Joandrea	1	1	—
10. Silvestru Moldovan	1	1	—
11. Institutul tipografic	2	2	—
12. Mihail Candrea cl. c. II	2	—	2
13. Ilarie Chendi cl. c. II	1	—	1
14. Gav. Gherman cl. c. II	3	3	—
15. Aur. Greblea cl. c. II	1	1	—
16. Laur. Ciorbea cl. c. II	1	1	—
17. Ioan Schiopu cl. c. II	1	—	1
18. Al. Herlea cl. c. I	1	—	4
19. Ioan Ciucan ped. c. III	1	1	—
20. Ilie Bunea ped. c. II	1	1	—
21. Ioan Urez ped. c. I	1	1	—
Suma	69	114	47

Din fondul societății în acest an s'au procurat 34 op. în 38 vol. și 2 fasc. S'au compactat și înregistrat 6 jurnale în 6 vol.

De acest izvor bogat de cunoștințe s'au folosit toți membrii. Mai cetită a fost secțiunea literară, apoi cea teologică, cea istorică, mai puțin cea iuridică.

(Va urma.)

Canalul de Corint.

Dilele aceste s'au deschis cu sărbări strălucite canalul de Corint, una dintre mărețele opere ale secului nostru, prin care s'a scurtat în mod însemnat calea maritimă, ce duce din Constantinopol spre apus. Până acum vaporele trebuiau să încungiure peninsula sudică a Greciei, vechiul Peloponez, acum prin tăierea canalului au o cale fără încungiure și o economie în timp de 12—18 ore.

Cu mii de ani înainte de acesta s'au încercat ōmenii să tae prin canal istmul sau strimțoarea Corintului, încercările s'au repetat în decursul vécurilor, dar până în zilele noastre fără rezultat; abia acum s'a îndeplinit acesta. Grecii din vechime au voit să taie istmul, dar nu le-a sucs și oracul de la Delphi i-a oprit dela o astfel de întreprindere grea, dicând:

„Lăsați neatins istmul și nesăpat, căci așa i-a plăcut lui Zeus să-l facă”. Tot contra acestei încercări scrie și Pausanias. Dintre scriitorii vechi Lucian un satiric grec, a accentuat mai bine însemnătatea canalului, scriind că prin el corăbierilor li s'e scurtază calea și comerțul orașelor și porturilor va lua avânt mai mare. Cam cu șase sute de ani înainte de nașcerea Mântuitorului nostru, Periandru, tiranul Corintului, a încercat și el să taie Istmul, dar fără sucs; cu vre-o trei sute de ani mai târziu a plănuț tăierea regele Demetrius Poliorketes, el însă a fost abătut de la planul său prin părărea unor „specialiști”, cari susțineu că suprafața mării de la țărmul de apus, este mai naltă, ca cea de la țărmul resăriten al istmului și ast fel porturile de la resărit ar fi năpădite de apă.

La anul 144 a. Cr. Corintul a fost ocupat de romani și în parte dărâmat și Iuliu Cesar avea de gând să taie istmul, ca astfel prin ridicarea comerțului să reînflorască Corintul. Planul nu s'a realizat, fiind Cesar ucis. Mai târziu cu acest plan s'a ocupat Caligula, ăr Nero s'a și apucat a-l realiza. El a dus mai multe mii de lucrători aici, mai cu sēmă sclavi ovrei din Iudaea și acestia au și săpat o parte a canalului, dar apoi lucrul s'a întreprins, nu se scie din ce cauză. Unii dic,

că tot din cauza credinței, că suprafața mării nu e de același nivel de ambele părți ale strimțorii, alți scriitori vechi dic, că lucrările s'au întreprins din cauza unor tulburări interne. Mai târziu, sub împărății Piu Antoniu și Marc Aurel s'a mai încercat încă odată tăierea canalului de către bogatul mecenat Herodes Attic, dar și planul acestuia a rămas neexecutat.

De atunci nu s'a mai ocupat nime cu planul canalului de Corint până la finea secolului trecut, când au voit să l construiască venețienii, dar ărși fără rezultat. În fine în secolul nostru și anume în 1882 s'a înființat în Paris un consorțiu, cu un capital de 30 milioane de franci, care în 11 Aprilie a aceluiași an s'a și apucat de lucrările canalului. Dar spesele cu construirea lui au fost foarte așe de mari, încât capitalul de consorțiu n'a fost suficient pentru terminarea lui și consorțiu s'a disolvat în 1890. În urma acesteia s'a înființat o nouă societate grecă, care a terminat tăierea istmului.

Canalul de Corint are o lungime de 6.3 km este de 22.6 mtri lat și 8.5 mtri de adânc.

Convocări.

Subsemnatul în urma încredințării primite dela onoratul comitet al Asociațiunei transilvane pentru cultura și literatura poporului român, de sub Nr. 146/1893, am onore a convoca adunarea generală a despărțământului XII al Albei-Iuliei, pe ziua de 1 August st. n. (serbătorea profetului Ilie) în orașul Alba Iulia pe 3 ore d. a. în sala de vară a otelului „la sōre”, la care sunt invitați toți doritorii progresului culturalei poporului român.

Programul acestei adunări este:

1. Cuvânt de deschidere.
2. Constiuirea comitetului al despărțământului XII.
3. Incassarea tacselor dela membri vechi și dela cei ce se vor înscrie de nou.
4. Prelegeri din sfera științifică sau economică, cari vor fi a se presenta subscrisului în naintea adunării cu 3 zile.
5. Defigerea locului adunării generale a despărțământului pe anul 1894.

Alba Iulia în 2/14 Iuliu, 1893.

Rubin Patifia,

adv. și membru al Asoc. trans.

Despărțământul XXXII (Dicio-Sânmartin) al Asociațiunei transilvane, pentru literatura română și cultura poporului român, își va țină adunarea generală din acest an la 30 Iuliu st. n. la 11 ore a. m. în biserica gr. cat. din Dicio-Sânmartin, la care prin acesta se invită și se consideră de invitați toți iubitorii și sprigitorii culturalei și literaturii române.

Totodată se aduce la cunoștința on. public, că cu ocaziunea aceasta se va arangia și o petrecere de vară împreună cu dans, a cărui venit curat este destinat pentru scopuri culturale române.

Dicio-Sânmartin, 15 Iuliu, 1893.

Vasile Zehan, Iacob P. Macaveiu,
director. actuar.

Bibliografie.

În editura librăriei Lauffer Vilmos din Budapesta a apărut: „Román-Magyar kőszótár” (Dicționarul român magiar), de cunoscutul fost profesor din Sibiu și acum director în Lugos Nicolau Putnok. Dicționarul se poate folosi atât de școlari cât și de privați. În prefața autorul accentuează pe scurt progresele, ce s'au făcut în literatura română și activitatea, ce o desvôltă pe toate terenele Academiei române, mai vartos dela încoronarea regelui încōce. Aceste progrese au atras atențiunea lumii culte și îndreptătesc pe autorii a atrage și atențiunea magiarilor asu-

